

גבולות היחידה: דברים פרק כז, פסוקים יא-כו.

נושא היחידה: הציווי על המעמד בהר גריזים והר עיבל.

כתבה: יפעת מור רזנסון.

הסבר כללי:

בפסוקים שלפנינו נקרא על הציווי לקיים את מעמד הברכה והקללה בהר גריזים והר עיבל, לאחר הכניסה לארץ.

- נעסוק במטרה של המעמד [ראה דיון בתחילת פרק כז על הצורך לעסוק בנושא המצוות לפני ועם הכניסה לארץ]
- נדבר על המעמד עצמו -איפה היה, מה קרה שם, מי עמד איפה וכו'..
- נדבר על המושגים של ברכה וקללה.
- נעסוק בתוכן הקללות - בעיקר סביב השאלה מדוע אלו הנושאים שבהם מזהיר ה' את העם?

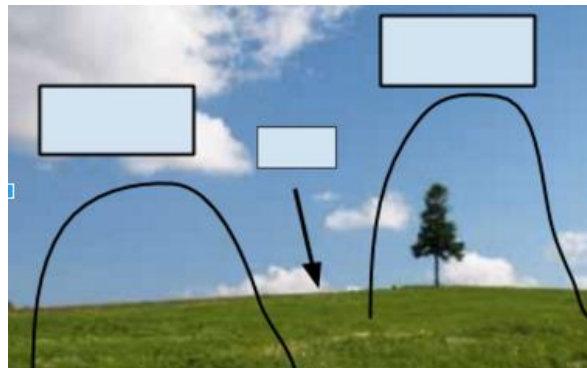
פתיחה:

תיאור המעמד:

א. פסוקים יא-יד.

קריאה עצמאית של הפסוקים. לבקש מהתלמידים להשלים את הנתונים בתרשים לפי הבנתם.
(איפה עומדים השבטים)

לבקש מהתלמידים לשאול שאלות בעקבות השלמת הציור. לכוון לשאלות כגון: למה זו חלוקת השבטים? למה בכלל צריך להפריד בין השבטים? מי עומד באמצע? מדוע?

אפשר גם לכוון לשאלות על אודות המעמד - מה בכלל קרה שם? למה ישראל צריכים לעמוד שם?

עיון בפסוקים:

פסוקים א-יד -קריאה משותפת של הפסוקים.

שאלות על הפסוקים - על הלוח. לתת לתלמידים למצוא תשובה לשאלות. ואחר כך להסביר את הפסוקים.

- מה מצווה משה את העם לעשות?
- מי עומד על הר גריזים?
- למה הם עומדים שם?
- מי עומד על הר עיבל?
- למה הם עומדים שם?
- מה עשו הלוויים?

אז מה קורה כאן?

משה מצווה את העם להתחלק לשניים.
שישה שבטים יעמדו על הר גריזים שעליו תאמר הברכה.
שישה שבטים יעמדו על הר עיבל שעליו תאמר הקללה.
על הלוויים - נדבר בהמשך.

הברכה והקללה.

לבקש מהתלמידים להגדיר מהי ברכה ומהי קללה.
חשוב לעשות את ההבחנה בין קללה כמילת גנאי לבין קללה במובן של דבר לא טוב שיכול לבוא עלינו.
הקללה היא בעצם המצב ההפוך לברכה.

אפשר לכתוב על הלוח -

ברכה	קללה - שהיא ההפך מברכה

לבקש מהתלמידים לחשוב במה יכול הקב"ה לברך אותנו, ומה יהיה התנאי לכך?
מה יכול להיחשב כקללה.
לפי הדוגמאות שיעלו התלמידים אפשר להראות את הקללה כמציאות הפוכה לברכה.

ניתן להוסיף לטבלה שעל הלוח -

קללה - שהיא ההפך מברכה לא שְׁמַעַתָּה	ברכה י וְשִׁמְעַתָּה בְּקוֹל ה' אֱלֹהֶיךָ וְעָשִׂיתָ אֶת- מִצְוֹתַי וְאֶת-חֻקֵּי אֲשֶׁר אֶנְכִי מְצַוְךָ הַיּוֹם.
--	--

מי שישמור את מצוות ה' בארץ יזכה לברכה ומי שלא - לקללה.

ובחזרה למעמד עצמו.
אחרי שהבנו את מהות המעמד - להזהיר את ישראל מפני חטאים ועבודה זרה בארץ -
נחזור לעסוק במעמד עצמו.
יש לחזור לתרשים שפתחנו בו את השיעור.
ראינו אלו שבטים עומדים על איזה הר.
אבל - איפה עמדו הלויים?

בפסוק יב אנחנו קוראים שעמדו על הר גרזים.
בפסוק יד אנחנו רואים שיש להם עוד תפקיד – "וְעָנוּ הַלְוִיִּם וְאָמְרוּ אֶל-כָּל-אִישׁ יִשְׂרָאֵל
קוֹל רָם".

האם הלויים היו חלק מהשבטים? איפה עמדו הלויים?

רש"י על פסוק יב ד"ה 'לברך את העם'.

<p>לברך את העם - כדאיתא במסכת סוטה ששה שבטים עלו לראש הר גרזים וששה לראש הר עיבל והכהנים והלויים והארון למטה באמצע הפכו לויים פניהם כלפי הר גרזים ופתחו בברכה ברוך האיש אשר לא יעשה פסל ומסכה וגו' ואלו עונין אמן חזרו והפכו פניהם כלפי הר עיבל ופתחו בקללה ואומרים ארור האיש אשר יעשה פסל וגו' וכן כולם עד ארור אשר לא יקים.</p>
--

רש"י מתייחס לשני עניינים:

1. איפה עמדו הלויים ומה היה התפקיד שלהם.
2. לשון הברכה והקללה.

נתמקד בעניין הראשון -

נחזור לתרשים של המעמד ונשאל -

- א. על פי רש"י איפה עמדו הלויים?
- ב. מדוע הלויים עומדים באמצע? מהו התפקיד שלהם?

בעקבות רש"י - מה היה התפקיד של הלויים? מדוע חשוב לציין מה הם עשו ואיפה הם עמדו?

הלויים פנו אל כל אחת מקבוצות השבטים. הם נותנים אישור לדברים שנאמרו אבל גם נותנים תמיכה. מי ששומע את הברכה או את הקללה כאילו יודע שהלויים יהיו איתו כדי להדריך אותו איך להגיע למצב של ברכה ולא של קללה.

אפשר להעלות את השאלה איך מרגיש שבט שנבחר לעמוד בהר הקללה? צריך לדבר על הרעיון שכל עם ישראל משתתף פה במעין מעמד טקסי. כולם לוקחים חלק במעמד כדי ליצור את הרושם ואת המשמעות של הטקס. כולם לוקחים חלק ואחריות על הצורך להישמר מפני חטאים ועבודה זרה בארץ. גם הלויים הם חלק מההעמדה. גם להם יש תפקיד.

פסוקים טו-כו:

לבקש מהתלמידים לזהות את המילה שפותחת כל פסוק.
להסביר את משמעות המילה **אָרוּר**.
בפסוקים טו-כו כתובות הקללות שיבואו על העם אם לא ילך בדרך ה' בארץ.

מה חסר לנו?

ראינו שבמעמד נאמרו גם ברכות וגם קללות - ואלו כאן מופיעה רק רשימה של מצבים שבהם תבוא קללה.

לבקש מהתלמידים לחשוב על תשובות לשאלה.

נמשיך ללמוד את פירוש רש"י על פסוק י"ב. הפעם נתמקד בעניין השני שמופיע אצל רש"י - לשון הברכה והקללה.

רש"י מתייחס לפסוק הראשון של הקללות -
טו אָרוּר הָאִישׁ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה פֶסֶל וּמַסֵּכָה תּוֹעֵבַת ה' מַעֲשֵׂה יְדֵי חָרָשׁ וְשֵׁם בְּסִתְרֵי וְעָנּוּ כָל-
הָעָם וְאָמְרוּ אָמֵן.

על הלוח - דברי רש"י ופסוק טו - כדי להראות את שהמילים שמופיעות ברש"י - 'ברוך האיש אשר לא יעשה פסל' וכו.. לא מופיעות בפסוק:

רש"י: בברכה ברוך האיש אשר לא יעשה פסל ומסכה וגו'	הפסוק (טו) - אָרוּר הָאִישׁ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה פֶסֶל וּמַסֵּכָה...
---	---

מדוע משנה רש"י את לשון הפסוק?
מדוע הוא מדגיש שפתחו בלשון הברכה?
לפי רש"י במה שונה לשון הברכה מלשון הקללה?

תשובה: לפי רש"י לשון הברכה הייתה כמו לשון הקללה אבל בדרך חיוב.
או להיפך - לשון הקללה הייתה כמו לשון הברכה, הרי פתחו בלשון ברכה.
רש"י מביא דוגמא מפסוק טו, אך מתייחס לקטע כולו.

אחרי שהתלמידים הבינו את דברי רש"י - לשאול - מה היה קשה לרש"י בפסוקים?
(בפסוק יב מוזכרות הברכה והקללה ואלו בפסוקים שלאחר מכן מוזכרות רק הקללות)

מסרים והפנמה:

מה אפשר ללמוד מדברי רש"י על הרעיון של הברכה והקללה?

מלכתחילה הקב"ה לא רוצה עבורנו את הקללה.
רש"י מדגיש שהברכה נאמרה קודם לכן - ואף נאמרה באותו הלשון. הקללה היא המציאות ההפוכה לברכה. לכאורה ברור לעם איך אפשר לא להגיע למצב של קללה. זה לא משהו מפחיד ורחוק. זו תוצאה של המעשים של עם ישראל.

כדאי כאן לחזור גם לשאלה ששאלנו קודם לכן לגבי המעמד עצמו - איך נבחרו השבטים שיעמדו על הר הקללה? איך מרגיש שבט שנבחר לעמוד בהר הקללה? האם יש לזה משמעות?
אפשרות לתשובה -
מי שעומד על הר הקללה לא מקבל עונש. הוא לא נענש ולא מייצג את העונש - הוא עוזר להמחיש את הרעיון של המציאות שתהייה בעם ישראל אם לא ישמרו את מצוות ה'.

אפשר להתייחס כאן גם לרעיון של שני הרים דומים, קרובים אך נפרדים.
היה צריך לחלק את העם באופן ברור - כדי שיהיה ברור שיש הבדל וגבול ברור בין
הברכה לקללה.
יש קו מאוד ברור! יש פה המחשה ברורה לעם על הגבול בין טוב לרע.

לפעמים קשה לנו לזהות את הגבול ולשמור עליו - ואלו כאן יש המחשה ואמירה ברורה
מאוד. אפשר לחזור לתרשים או לתמונה (ראה שיעורים על חלק ראשון של פרק כז)
כדי לחדד את רעיון ההפרדה.

אפשרות להרחבה- לחשוב על מקומות ומצבים בחיים שלנו שבהם אנחנו צריכים
גבולות ברורים בין טוב לרע.

פסוקים טו-כו:

קריאת הפסוקים: לקרוא את הפסוקים יחד ולבקש מהתלמידים לזהות את המבנה החוזר: ארור
האיש וכו..
אין צורך להסביר כל מילה ומילה בפסוקים.

בשלב הבא יש לבקש מהתלמידים לענות על השאלה - מי ארור? מי מקולל, לפי
הפסוקים.
אלו הדוגמאות מתוך הפסוקים שניתן להרחיב בהם ולהסביר אותם בכיתה:
טו, טז, יז, כ"ה, כ"ו.

כאן אפשר לשאול מהם מעגלי החיים שעולים מפסוקים אלו -
אדם-ה' (לדוגמא - אָרֹר הָאִישׁ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה פֶסֶל וּמִסֵּכָה)
אדם-משפחה (לדוגמא - אָרֹר מְקַלֵּה אֲבִיו וְאִמוֹ)
אדם - חברה (לדוגמא - אָרֹר מְטַה מְשַׁפֵּט גֵר-יְתוֹם וְאֶלְמָנָה)

כאן ראוי לחשוב יחד מדוע אלו המקרים המופיעים בפסוקים. מדוע אלו המקרין
שמוזכרים כאן. איך המנעות מדברים אלו יכולה לעזור לעם לחיות בארץ בשלווה על פי
דבר ה'.

מבט שלם:

יש לחזור לשאלה איך מעמד הברכה והקללה יעזור לעם ישראל לשמור על מצוות ה' בארץ ישראל.

כדאי לקשר ליחידה הקודמת - כתיבת התורה על האבנים, ולדבר על המטרה המשותפת של שני הציוויים.

ועוד - מכאן לחזור ולעסוק במצבו של עם ישראל רגע לפני הכניסה לארץ. עצם העובדה שאלו הדברים שצריך להכין את העם לקראתם, מלמדת אותנו על התהליך שעובר העם ערב הכניסה לארץ.

הצעות להמחשה –

הדגמה של המעמד, כדי לנסות לתאר את התחושה שהיתה בעם ואת הרגשות של העומדים שם. לחלק את הכיתה ל-2 3 קבוצות עומדות על שולחנות/ כיסאות והלויים (הקבוצה השלישית באמצע. וכך להקריא את הפסוקים. כאשר כל הכיתה צועקת "אמן!"

סיכום:

בשיעורים אלו למדנו על הציווי לקיים את מעמד הברכה והקללה לאחר הכניסה לארץ. המעמד עצמו התבצע בימי יהושע (יהושע פרק ח). המעמד הוא חלק מההכנה של העם לקראת הכניסה לארץ ועם המפגש עם העמים שחיים בה.

במהלך השיעורים למדנו על פרטי המעמד - איפה יתקיים ומה בדיוק קרה שם. כמו כן דיברנו על המשמעות של המעמד והמטרה שלו. כמו כן עסקנו ברעיון של ברכה וקללה -שמאפיין את החיים של העם בארץ. התנאי שעומד בבסיס הרעיון הוא שאם עם ישראל יקיים את מצוות הק הוא יחיה בשלום ובנחת בארץ ואם לא- יבואו עליו הקללות.

הרחבה והפניות למקורות נוספים:

יהושע (ח, לד) - הביצוע של המעמד בימי יהושע.